פרשת פנחס

למסור נפש ולהישאר חי

"אקבל על עצמי 40 לומר פרק שירה," סיכמה האשה עם הרבנית שביקשה ממנה קבלה טובה לצורך הישועה. באחד הימים התקשר בעלה כשהיא באמצע אמירת פרק שירה, השפופרת הורמה והאשה קראה לתוכה: "חמור אומר...."

הבעל נפגע עד עמקי נשמתו. אני? חמור!? לאחר שבוע הם נפגשו בביה"ד לצורך מתן הגט.

למחרת התפרסמה מודעה בעיתון: קראתי 40 יום פרק שירה ונושעתי...

***

כשבא זמרי לפני משה יחד עם המדינית והקניטו בשאלה מדוע אסור לו להיות עמה, נתעלמה הלכה ממשה, בא פנחס, הזכירה וביצע את קיומה: "הבועל ארמית קנאים פוגעים בו." על מעשה זה שעשה פנחס בעוז רוח ובלי מורא ניתנה הכהונה לו ולדורותיו לעולם. אומר המדרש: "בדין הוא שייטול שכרו - לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום- " כבר בעולם הזה קיבל פנחס שכרו על עשיית מצוה זו.

והשאלה ידועה: הרי לא מקבלים שכר מצוה בעולם הזה, ואיך קיבל זאת פנחס? טרם שנידרש לתירוץ יש להקדים שני מעשים המובאים בתלמוד, בשניהם מופיע אליהו הנביא [שלדעת חלק מחז"ל "פנחס הוא אליהו.]"

רבה בר אבוה סח לאליהו על מצבו הכלכלי הקשה שבשלו מתקשה הוא ללמוד תורה כיאות. נטלו אליהו לגן עדן והראה לו עלים שנשרו על הרצפה, "גחן ולקט מאלו" הורה לו אליהו. לאחר שמילא רבה את גלימתו מהעלים, שמע בת קול שאומרת: "מי הוא שאוכל עולמו בחייו כרבה בר אבוה,"? מיד זרק הכל לרצפה ואליהו החזירו למקומו. מסיימת הגמרא שמהריח שנקלט בבגדו מעלים אלו - קיבל רבה י"ב אלף זהובים! אך לא נהנה מהם בעצמו, אלא הקדישם לחתונת בנו (בבא מציעא קיד:).

לעומת זאת מצינו במסכת קידושין(נו.) שרב כהנא עסק לפרנסתו ברוכלות וסבב בעיירות. באחד הימים תבעתו מטרוניתא (אשת שר גוי) לדבר עבירה, אמר לה שהוא זקוק לנקביו ומיד לאחר מכן יָצָא אליה כבקשתה. מיד כשנסגרה מאחוריו דלת החדר קפץ רב כהנא מהחלון... נעשה לו נס והגיע אליהו להצילו. שאלו אליהו: מדוע הטרחת אותי להגיע ממרחק ד' מאות פרסה כדי להצילך? ענה רב כהנא: מה אעשה שהעניות הביאה אותי למצב זה? מיד העניק לו אליהו כלי מלא דינרי זהב למחייתו.

ושואלים המפרשים: מדוע רבה בר אבוה לא נהנה מהדינרים שקיבל מאליהו ואילו רב כהנא כן? ותירצו: רבה בר אבוה לא נדרש למסירות נפש כדי לקבל את הכסף. לעומתו רב כהנא הסכים למסור נפשו למיתה " -בדין הוא שייטול שכרו." זהו התירוץ גם לגבי פנחס, כיון שהסכים למסור עצמו למיתה, שהרי יכל זמרי או אחד מבני שבטו להורגו, לכך זכה וקיבל שכרו בעולם הזה הוא וזרעו אחריו.

***

צמד המילים ההרואיות 'מסירות-נפש' מעורר בנו התפעלות מה, ולא בכדי. יהודי המוכן למסור את היקר לו מכל - את חייו, מחייב התייחסות שונה. אבל ככל שמושג זה נעלה וקדוש בעינינו, כך רחוק הוא ממציאות חיינו כרחוק מזרח ממערב.

פרשת פנחס

לא. אל תקפצו ותתקיפו: "ידוע לך באיזו 'מסירות נפש' הגעתי לשיעור אמש,"? לא לכך אני מתכוון. הערך "מסירות נפש" במובן הפשוט ביותר של המילה. ללא פרשנות, ללא אביזרים נלווים - אין לנו שמץ מושג מה הוא כולל בתוכו. יהודים קפצו לאש בשמחה תוך ששרו "עלינו לשבח לאדון הכל," נשים וטף שהסכימו להיהרג במיתות משונות כדי לא לעבור על חומרה מדברי חז"ל.

היכן אנחנו ואיה מציאות זו!?

ובכן, מסירות הנפש נמצאת גם כיום בהישג-יד, בחיים המפונקים ונעדרי כח הסבל, אבל היא מתבצעת בצורה שונה: "אמר רבי אילעא אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה שנאמר 'תולה ארץ על בלימה'")חולין פט.(. כל קיום העולם הוא בשל בלימת פיו של האדם בשעת מריבה!

האיפוק העצמי הנדרש מאדם לעצור את טענותיו, הצודקות, בשעת מריבה - הוא רב, אבל אפשרי. הקרבה זו, לא להטיח בשני את המהדורה המורחבת והעדכנית של: "חמור אומר," היא מסירות הנפש שלנו בדור שפל זה. כמו שפנחס בן אלעזר נדרש לעוז ותעצומות כדי לבוא לפני משה ולשאול: "למדתנו רבינו שהבועל ארמית קנאים פוגעים בו," כך אנו נדרשים]לא רק[בשעת מריבה לשתוק ולא להגיב להשמצות נגדנו.